

УДК 37.025+786.2

Лю Чан, Сунь Цзінцю

РОЗВИТОК МУЗИЧНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ У КНР

© Лю Чан, 2017

<http://orcid.org/0000-0001-5934-2855>

© Сунь Цзінцю, 2017

<http://orcid.org/0000-0002-6407-9771>

У статті визначено суть понять «розвиток особистості», «розвиток музично-творчих здібностей учнів» та на основі наукової літератури схарактеризовано основні закономірності розвитку музично-творчих здібностей учнів у КНР. Проведений аналіз свідчить про те, що в КНР розвиток музично-творчих здібностей учнів у навчально-виховному процесі найбільш ефективний шляхом реалізації таких педагогічних умов: поінформованість учителя про рівень розвитку музично-творчих здібностей кожного з учнів; поетапність включення учнів у музично-творчу діяльність; залучення учнів до такої музично-творчої діяльності на уроці, яка вимагає вияву означених здібностей у комплексі; створення сприятливої мотиваційної атмосфери та ситуації успіху в процесі навчання. Авторами зазначено, що головною метою у роботі вчителя музичного мистецтва в КНР є створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку дітей та учнівської молоді, підготовка дитини до майбутнього життя та самореалізації. У процесі музичної гри учитель розвиває естетичні та художні смаки учнів, поглиблює їх знання, розвиває їх творчі здібності, виховує почуття краси.

Ключові слова: учні, розвиток, музично-творчі здібності, навчально-виховний процес, КНР.

Лю Чан, Сунь Цзінцю. Развитие музыкально-творческих способностей учащихся в КНР

В статье определено суть понятий «развитие личности», «развитие музыкально-творческих способностей учащихся» и на основе научной литературы охарактеризовано основные закономерности развития музыкально-творческих способностей учащихся в учебно-воспитательном процессе в КНР. Проведенный анализ свидетельствует о том, что в КНР развитие музыкально-творческих способностей учащихся в учебно-воспитательном процессе наиболее эффективен при реализации педагогом таких педагогических условий: осведомленности учителя об уровне развития музыкально-творческих способностей каждого из учащихся; поэтапность включения учащихся в музыкально-творческую деятельность; привлечение учащихся к такой музыкально-творческой деятельности на уроке, которая требует проявления указанных способностей в комплексе; создание

благоприятной мотивационной атмосферы и ситуации успеха в процессе обучения. Авторами отмечено, что главной целью в работе учителя музыкального искусства в КНР является создание условий для творческого, интеллектуального, духовного и физического развития детей и учащейся молодежи, подготовка ребенка к будущей жизни и самореализации.

Ключевые слова: учащиеся, развитие, музыкально-творческие способности, учебно-воспитательный процесс, КНР.

Liu Chang, Sun Jingqiu. Development of musical and creative abilities of students in China

The article defines the essence of the concepts «personality development», «development of musical and creative abilities of students» and on the basis of scientific literature characterizes the main laws of development of musical and creative abilities of students in the process of playing the piano in the China. The analysis shows that in the China the development of musical and creative abilities of students in the process of playing the piano is most effective when the teacher implements such pedagogical conditions: the teacher's awareness of the level of development of the musical and creative abilities of each student; gradual inclusion of students in music and creative activities; attraction of students to such musical and creative activity in the lesson, which requires the manifestation of these abilities in a complex; creating a favorable motivational atmosphere and a situation of success in the learning process. The author states that the main goal in the work of the teacher of musical art in China is to create conditions for the creative, intellectual, spiritual and physical development of children and students, preparing the child for a future life and self-realization. In the course of playing piano, the teacher develops aesthetic and artistic taste of students, deepens their knowledge, develops their creative abilities, cultivates a sense of beauty. At piano lessons students are actively mastering piano skills, they have the opportunity to independently perform a musical composition. The very process of piano-performing studies has considerable reserves of general, musical, and creative development of children. An effective way of developing musical and creative abilities in the process of musical activity is the application of a method of stimulating the creative self-realization of a child, including it in various types of creative activity in order to develop common intelligence and creative thinking. During the musical game the teacher develops aesthetic and artistic tastes of the students, deepens their knowledge, develops their creative abilities, cultivates a sense of beauty. At musical lessons, students actively master the skills and skills of possessing musical instruments, they have the opportunity to independently perform a musical composition.

Key words: pupils development, musical and creative abilities, educational process, China.

Постановка проблеми. Складовою сучасної загальноосвітньої підготовки є залучення молоді до музичного мистецтва, яке здавна визнавали важливим

засобом формування особистісних якостей людини та її духовного світу. Від того, наскільки ефективним буде нині цей процес залежить наше майбутнє. У зв'язку з цим перед музичною педагогікою постає багато проблем, серед яких однією з найактуальніших є проблема формування музично-творчих здібностей учнів. В музичній педагогіці упродовж тривалого часу ця проблема залишається актуальною. Її наукова розробка природно впливає з тих вимог, які ставляться перед учителем музичного мистецтва і безпосередньо впливає на теорію та практику музичної освіти.

В КНР цілеспрямований музичний розвиток здійснюється в різних ланках шкільної освіти, серед яких важливу роль відіграють дитячі музичні гуртки. Одним з видів музичної діяльності в музичних гуртках є навчання гри на різних музичних інструментах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема здібностей глибоко досліджена в психолого-педагогічній науці у різних аспектах: філософсько-естетичному (Арістотель, М. Каган, О. Лосев), соціологічному (А. Сохор, В. Цукерман), психологічному (Б. Ананьєв, Л. Виготський, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, Є. Назайкінський, Б. Теплов), музикознавчому (Б. Асаф'єв, В. Медушевський, Б. Яворський); загальномузичному (Е. Абдуллін, О. Апраксина, Г. Падалка, О. Рудницька, Т. Танько), музично-творчому (А. Козир, А. Кречківський, М. Лазарєв, Н. Фоломєєва). Особливості розвитку музичних здібностей дітей досліджували А. Арісменді, Г. Артоболевська, Н. Ветлугіна, О. Запорожець, М. Михайлова, С. Науменко, К. Тарасова та інші. З китайських учених даною проблемою займалися Гу Юй Мей, Сюй Дін Чхун, Ван Лей, Вей Лімін, Гу Юй Мей, Цзинь Нань, Чен Дін, Чжао Веньфан та ін.

Проте, всупереч посиленої уваги науковців до цієї проблеми, не отримало належного опрацювання теоретичне обґрунтування розвитку музично-творчих здібностей учнів у КНР.

Мета статті – теоретично обґрунтувати зміст та структуру поняття «музично-творчі здібності» та педагогічні умови, які б дозволили забезпечити ефективний розвиток музично-творчих здібностей учнів у КНР.

Виклад основного матеріалу дослідження. Шляхом цілісного аналізу наукових джерел [1; 2; 5; 6] нами було з'ясовано, що розвиток – філософська категорія, що характеризує специфічний процес сходження від нижчого до

вищого, від простого до складного; внаслідок розвитку виникає новий якісний стан об'єкта.

Поняття «розвиток» є ключовим у психолого-педагогічних працях. У психології розвиток трактують як процес якісних змін у психіці [6]. У педагогіці його характеризують як результат педагогічних впливів на особистість [5]. У контексті нашого дослідження розвиток розуміємо як системно організований процес педагогічних впливів вчителя на особистість учня, що зумовлює поступове накопичення кількісних змін і призводить до появи якісно нового стану дитини.

Проаналізуємо поняття «розвиток музично-творчих здібностей учнів у процесі гри на фортепіано». Аналіз наукової літератури дав підстави стверджувати, що класифікувати поняття «здібність», «обдарованість» і «талант» слід на єдиній підставі – успішності діяльності. Здібності розглядаються як індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої, від яких залежить можливість успіху діяльності, а обдарованість – як якісне своєрідне поєднання здібностей (індивідуально-психологічних особливостей), від якого також залежить можливість успіху у діяльності [3; 7; 10; 11]. У словниках поняття «здібність» взагалі розглядається як природна обдарованість та уміння, а також можливість виконувати будь-які дії [2; 5; 6].

С. Гончаренко поняття «здібності» визначає як стійкі індивідуальні психічні властивості людини, які є необхідною внутрішньою умовою її успішної діяльності. Вони виявляються у тому, як особистість навчається, набуває певних знань, умінь і навичок, оволодіває певними видами діяльності, включається у творче життя суспільства. Здібності людини розвиваються у процесі засвоєння нею суспільного досвіду, виховання і навчання, у процесі трудової діяльності.

Здібності поділяються на загальні – такі, що проявляються у будь-якій діяльності, і спеціальні, характерні для певних її видів (математичні, технічні, музикальні тощо). Вищим ступенем розвитку здібностей є талант [2, с. 135].

Музичні здібності є спеціальними, в результаті навчання розвиваються, диференціюються, забезпечуючи успішність виконання музичної діяльності. Щодо психологічної науки, то вона визначає музичні здібності як індивідуально-психологічні особливості особи, до яких відноситься природна слухова чутливість, що обумовлює аналіз природних, мовних або музичних звуків; розвинута в процесі праці й соціального спілкування суб'єктивне

відношення до мовних і музичних інтонацій, виражене у вигляді емоційної реакції. У своєму розвитку музичні здібності утворюють систему зі складними динамічними зв'язками між окремими здібностями [6, с. 94]. Специфічним синтезом здібностей і домінуючим показником музично обдарованої особистості є музикальність, основу якої складає емоційна чутливість на музику. Музикальність і музичні здібності дітей у цілому розвиваються у процесі навчальної і виконавської музичної діяльності і залежать від планомірного оволодіння дітьми системою музичних знань, умінь і навичок. Виразне виконання музичного твору, тобто втілення його художніх образів у відповідній художній формі, вимагає не лише потрібних для даного виду музичної діяльності умінь і навичок, але і творчої ініціативи в їх застосуванні. Творчий характер музичного виконання активізує розвиток всіх музичних здібностей дітей, а тим самим і розвиток у них загальної музикальності [5, с. 117].

Творчість проявляється в різних видах музичної діяльності: елементарному складанні музики, у виконавстві, у процесі слухання. У процесі виховання особистості він висунув на перше місце формування творчих здібностей [4; 8; 9].

Творчість розвиває дитячу схильність до свободи і відкриттів, до пригод і оригінального вираження. Музична діяльність може бути тоді творчою, якщо брати в ній активну участь: драматизувати пісні, тлумачити їх, придумувати ритми тощо.

Музично-творчі здібності деякими музикознавцями ототожнюються з музичними здібностями (Б. Асаф'єв, Н. Ветлугіна, К. Тарасова та ін.). К. Стецюк розглядає музично-творчі здібності як здатність до новоутворень [7, с. 9].

У своєму дослідженні розглядаємо музично-творчі здібності як комплексне утворення, розвиток яких залежить від рівнів сформованості загального інтелекту особистості, музичного мислення, здатності до емоційного реагування на музику, здібності до інтерпретації та імпровізації при мінімумі репродуктивної і максимумі продуктивної діяльності.

Отже, вищезазначене дає підстави розглядати розвиток музично-творчих здібностей учнів у процесі гри на фортепіано як психолого-педагогічний феномен, суть якого полягає в організації навчального процесу молодших школярів, спрямованого на формування і розвиток музично-творчих здібностей і особистісних якостей дітей у процесі гри на фортепіано.

Структурними компонентами означеного поняття було обрано інтелектуально-операційний, емоційно-перцептивний та творчо-діяльнісний компоненти.

В основі гри на інструменті лежить індивідуальна форма роботи вчителя з учнем, яка створює сприятливі умови для оволодіння навичками гри на інструменті, активне виховання музичних здібностей, для виховання музичних інтересів і смаків, розширення меж музичного досвіду.

Найефективнішими є індивідуальні заняття, які сприяють залученню дітей до музики. Така форма дає можливість для безпосереднього творчого контакту викладача і учня, що дозволяє найбільш повно враховувати вікові та індивідуальні особливості особистості школяра і активно впливати на виховання його музичної свідомості. Навчання гри на інструменті доступно всім дітям, незалежно від їх здібностей. Завдання вчителя полягає в тому, щоб приділяти особливу увагу їх музичному, творчому розвитку, що може успішно здійснюватися завдяки вмілому використанню різних методів роботи: читання з листа, імпровізації, підбору по слуху тощо. Ці види діяльності стимулюють музичні інтереси школярів, сприяють збагаченню слухового досвіду, розширюють їх музичний кругозір.

Проведений педагогічний експеримент в дошкільних навчальних закладах та в початковій школі КНР, дали підстави стверджувати, що основними видами учнівської творчості, які сприяють ефективному розвитку музично-творчих здібностей були: імпровізації мелодії на заданий музичний рисунок, умінням про візувати ритм чи мелодії до знайомого музичного твору, завдання на вільну імпровізацію-доскладання; слухання та аналіз музичних творів різних жанрів; ансамблеве музикування; участь у фестивалях-конкурсах дитячої творчості на виконання віртуозної п'єси, на виконання поліфонічного твору; участь у поза навчальних виховних заходах, з метою оволодіння дітьми засобів виразності музично-драматичного мистецтва.

Ефективність процесу розвитку музично-творчих здібностей забезпечується за таких педагогічних умов: поінформованість вчителя про рівень розвитку музично-творчих здібностей кожного з учнів; поетапність включення учнів у музично-творчу діяльність; залучення учнів до такої музично-творчої діяльності на уроці, яка вимагає вияву означених здібностей у комплексі;

створення сприятливої мотиваційної атмосфери та ситуації успіху в процесі навчання.

Висновки. Отже, головною метою у роботі вчителя музичного мистецтва в КНР є створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку дітей та учнівської молоді, підготовка дитини до майбутнього життя та самореалізації. У процесі музичної гри учитель розвиває естетичні та художні смаки учнів, поглиблює їх знання, розвиває їх творчі здібності, виховує почуття краси. На музичних заняттях учні активно опановують вміння та навичками володіння музичними інструментами, у них з'являється можливість самостійно виконати музичний твір. Ефективним шляхом розвитку музично-творчих здібностей у процесі музичної діяльності є застосування методики стимулювання творчої самореалізації дитини, включення її до різних видів творчої діяльності з метою розвитку загального інтелекту та креативного мислення.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні досвіду упровадження методу Сузукі у процесі гри молодших школярів на фортепіано в КНР, який сприяє розвитку музично-творчих здібностей учнів.

Література

1. Аналіз матеріалів зарубіжної музичної освіти / за ред. Чжоу Шібіня, Гун Чжена. Шанхай, 2007. 372 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К., 1997. 376 с.
3. Жерновникова О. А., Сунь Цзінцю. Досвід упровадження методу «Сузукі» у дошкільних навчально-виховних закладах Китаю. Суспільні дослідження у 21 сторіччі : матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (25 березня 2017 р., м. Краматорськ). Вінниця, 2017. С. 81–82.
4. Золотухіна С. Т. Використання ідей В.Сухомлинського в підготовці творчої особистості майбутнього вчителя. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. Кіровоград, 2013. Вип. 123, том 1. С. 45–49.
5. Педагогический словарь в 2 т. / под ред. И. А. Каирова. М., 1960. 498 с.
6. Психологический словарь / под общ. ред. : А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. 2-е изд., испр. и доп. М., 1987. 494 с.
7. Стецюк К. В. Розвиток музично-творчих здібностей учнів у навчально-виховному процесі мистецьких шкіл: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Луганськ, 2005. 22 с.

8. Цзінь Нань. Вокальна підготовка в Китаї: до проблеми формування творчої індивідуальності співака. *Вісник ДАКККиМ*. К., 2008. Вип. 3. С. 73–76.
9. Suzuki Sh. Ability development from age zero. *Ability development associates*. 1981. 95 p.
10. Willour J. Beginning with Delight // *Music Educators Journal*. London, 1969. P. 118.
11. Zenatti A. The Role of Perceptual. Discrimination Ability in Tests of memory for Melody, Harmony and Rhythm. *Music Perception*, London, 1985. P. 89.